

ایمن‌سازی کودکان از آسیب‌ها و تهدیدات فضای سایبر (با تأکید بر اقدامات پلیس بین‌الملل)

تاریخ دریافت: ۹۹/۲/۲۳

تاریخ پذیرش: ۹۹/۷/۲

نوع مقاله: پژوهشی

محمدعلی مهدوی ثابت^۱

سامان عبدالمهی^۲

چکیده

زمینه و هدف: اینترنت و فضای سایبر با وجود مزایایی که به همراه دارد، آسیب‌ها و مخاطراتی نیز دارا می‌باشد و با توجه به نوین بودن این پدیده، بسیاری از والدین فرصت، امکان و یا توان کافی برای شناخت دقیق این فضا و کاربردهای آن ندارند و عدم آشنایی مناسب آن‌ها با فضای سایبری و در مقابل، استفاده روزمره کودکان از این فضا، با لحاظ این نکته که شخصیت و جامعه‌پذیری کودکان در هر لحظه در حال تغییر و رو به تکامل است، احتمال خطر بزهکاری در دوران کودکی را بیش از پیش افزایش داده است.

روش تحقیق: در این مقاله، نگارندگان با روش توصیفی-تحلیلی به تبیین و ارزیابی ایمن‌سازی کودکان از آسیب‌ها و تهدیدات فضای سایبر با تأکید بر اقدامات پلیس بین‌الملل پرداخته‌اند. **یافته‌ها:** با توجه به انعطافی که مخاطرات سایبری دارا می‌باشند که هر لحظه احتمال وقوع جرمی جدید در این فضا وجود دارد، اقدامات پلیس بین‌الملل در پیشگیری از آسیب‌های فراروی کودکان در فضای سایبری بسیار اهمیت دارد و تلاش‌های بسیاری توسط پلیس در کشورهای مختلف برای نظارت عمومی و کنترل اجتماعی در بکارگیری فضای سایبری صورت گرفته است که می‌تواند الگویخس برای اقدامات پلیس کشورمان باشد.

نتیجه‌گیری: از این رو، نگارندگان به این نتیجه رسیده‌اند که جداسازی قسمت‌های مخصوص کودکان و نوجوانان در فضای سایبر بر مبنای رده‌بندی سنی و جنسی آن‌ها برای صیانت از کودکان الزامی است. **کلمات کلیدی:** تهدیدات فضای سایبر، فرهنگ‌سازی سایبری، جرایم سایبری، پلیس بین‌الملل.

۱. استادیار گروه حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق، الهیات و علوم سیاسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۲. دانشجوی دکتری گروه حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق، الهیات و علوم سیاسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. نویسنده مسئول: samanabdollahi1373@gmail.com

مقدمه

فضای سایبر، دنیایی پر از جذابیت را تشکیل داده است که روز به روز کودکان بیشتری در دام آسیب‌ها و مخاطرات آن، گرفتار می‌شوند. از آنجا که فضای مجازی از ویژگی بدون مرز بودن برخوردار است، مخاطبان بسیاری به لطف فناوری اطلاعات و ارتباطات در سراسر دنیا به دلیل جذابیت‌های ارتباطی این فضا، ساعت‌های زیادی از وقت خود را در آن سپری کرده یا به نوعی در این فضا زندگی می‌کنند. مسلماً این امر باعث می‌شود که واقعیتی به نام جرم در این فضا توسعه یابد (جعفری و سلیمانی، ۱۳۹۷: ۸۵).

از این رو، بر اساس گزارش امنیت سایبری اتحادیه اروپا در سال (۲۰۱۷) حاکی از آن است که از سال ۲۰۱۳، تهدیدات فضای سایبری در خصوص کودکان افزایش یافته و از زمان تصویب «استراتژی امنیت سایبری اتحادیه اروپا»^۱ تا سال ۲۰۱۷، اقدامات قضایی و پلیسی برای مقابله با این آسیب‌ها کافی نبوده و نیازمند اقدامات پیشگیرانه نیز می‌باشد (گزارش کمیسیون اروپا، ۲۰۱۷: ۳).

افزون بر این، قدم گذاشتن در فضای سایبر، همانند گام نهادن در یک سیاره ناشناخته یا به تعبیری ملموس‌تر، یافتن خود در طبیعتی بکر با حیات وحشی ناشناخته و کشف‌نشده است. هر چه این فضا بیشتر توسعه می‌یابد، ضرورت تدوین قواعد حقوقی متناسب با تطبیق قواعد موجود برای اجرا در فضای جدید بیشتر احساس می‌شود. کودکان و نوجوانان، نه تنها با استفاده از اینترنت در جریان جامعه‌پذیری قرار دارند، بلکه زمان زیادتری را به کار ارتباطات اینترنتی اختصاص می‌دهند؛ استفاده از وسایل ارتباط رایانه‌ای قادر به ایجاد تعاملاتی مثبت می‌باشد و کاربران را در توسعه روابط مورد علاقه خویش توانا می‌سازد. فضای سایبر نیز مانند بسیاری از یافته‌ها و ساخته‌های بشری می‌تواند مفید یا مضر باشند. لذا، امر تعیین‌کننده قاطعیت مثبت و منفی آن‌ها مربوط به محتوای برنامه‌هایی است که به وسیله انسان‌ها از این

۱. استادیار گروه حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق، الهیات و علوم سیاسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۲. دانشجوی دکتری گروه حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق، الهیات و علوم سیاسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

نویسنده مسئول: ۱۳۷۳@samanabdollahi@gmail.com

وسایل انتشار می‌یابد. همان‌طور که گفتیم، فضای سایبری هم می‌تواند تأثیرات مثبت و هم تأثیرات منفی بر جان و جسم کودکان ما بگذارد؛ گاهی به جای تأثیرگذاری مثبت بر مردم و به خصوص کودکان، می‌تواند کارکرد و پیامدهای منفی هم داشته باشند، به طوری که به کسانی که شناخت کافی از آن‌ها و برنامه‌هایشان ندارند، آثار و مخاطرات خود را نشان خواهد داد. از همین رو، ایمن‌سازی فضای سایبری برای کودکان به سازوکارهایی نیاز دارد تا ضمن افزایش انعطاف‌پذیری در فضای سایبری، موجب کاهش جرائم گردیده و شرایط را برای استفاده بهینه از فضای سایبری مهیا کند. با این اوصاف، نگارندگان در این مقاله به دنبال پاسخ‌گویی به این سؤالات هستند که فضای سایبر برای کودکان چه آسیب‌ها و مخاطراتی دارد؟ و راهکارهای ایمن‌سازی کودکان از آسیب‌ها و تهدیدات فضای سایبر چیست؟ اقدامات پلیس بین‌الملل چه کمکی در راستای پیشگیری از آسیب‌ها و تهدیدات فضای سایبر نسبت به کودکان خواهد داشت؟

۱. پیشینه و مبانی نظری پژوهش

۱-۱. پیشینه پژوهش

جعفری و سلیمانی (۱۳۹۷)، در مقاله‌ای تحت عنوان نقش پلیس در تأمین امنیت و سالم‌سازی فضای سایبر با رویکرد پیشگیری اجتماعی از جرایم سایبری، به این نتیجه رسیده‌اند که کاربران فضای سایبر در معرض تهدیدات و آسیب‌های مختلفی از جمله انحرافات اخلاقی و عقیدتی، مشکلات روحی و روانی، سرقت اطلاعات، مزاحمت‌های اینترنتی و... قرار دارند. بنابراین، در نظر گرفتن تدابیر و راهکارهای مناسب برای پیشگیری از اینگونه جرایم در فضای سایبری بسیار پراهمیت است. امروزه پلیس با استفاده از فناوری‌های نوین و ارائه آموزش‌های مختلف به اقشار مختلف جامعه به ویژه خانواده‌ها و کودکان و نوجوانان در مدارس، می‌تواند در پیشگیری از جرایم مزبور، نقش موثری ایفا کند. در این پژوهش ابتدا فضای سایبر و انواع مختلف جرایم در این فضا معرفی شده و سپس، روش‌های پیشگیری از این جرایم با رویکرد پیشگیری اجتماعی بیان می‌گردد.

تاتیانا تروپینا^۱ (۲۰۱۷)، در مقاله‌ای تحت عنوان «پلیس سایبری: نقش پلیس در مبارزه با جرایم سایبری»^۲ به این موضوع پرداخته است که با رشد تکنولوژی و افزایش استفاده از فناوری‌ها خصوصاً در فضای مجازی، ایمنی‌سازی این فضا به یک چالش مبدل شده و در این میان، نقش پلیس دارای اهمیت می‌باشد. نقش پلیس در ایمنی‌سازی فضای مجازی خصوصاً برای کودکان شامل دو چالش مهم می‌باشد: نخست، مشکلات سازمان‌های پلیسی در تشخیص تهدیدهای جدید ناشی از گسترش فناوری‌های ارتباطی و دوم، یافتن فرصت‌هایی برای توسعه ابزارهای جدید به منظور رفع چالش‌ها و ظرفیت‌سازی و همچنین، امکان همکاری با خانواده‌ها، مدارس و موسسات عام‌المنفعه که بر شرایط کودکان تمرکز دارند. بعلاوه، نتیجه می‌گیرد که وجود پلیس تخصصی و آموزش دیده در تحقق موارد بیان شده ضروری می‌باشد. مسعودیان (۱۳۹۷)، در مقاله‌ای با عنوان «نقش پلیس در پیشگیری از جرایم سایبری و تأمین امنیت در فضای مجازی (پلیس فتا)» به این نتیجه رسیده است که گشت‌زنی و مراقبت در فضای مجازی، شناسایی و ارائه‌ی آموزش‌های خاص به اشخاص و سازمان‌هایی که احتمال می‌رود در معرض جرایم سایبری قرار گیرند، از شیوه‌های مهم پیشگیری از جرایم سایبری است. رجبی (۱۳۹۲)، در مقاله‌ای با عنوان «جرم‌شناسی فضای اینترنت» به این نتیجه رسیده است که اینترنت در کنار دست‌آوردها و کاربردهای انکارناپذیر و مثبتی که در زمینه‌های گوناگون دارد، پی‌آمدهای نامطلوبی به همراه دارد که باید مورد توجه والدین، مربیان و همه مسئولان امر تعلیم و تربیت و برنامه‌ریزان فرهنگی جامعه و پلیس قرار بگیرد.

۱-۲. مبانی نظری تحقیق

الف. نظریه سبک‌های زندگی روزمره

لارنس کوهن^۳ و مارکوس فلسون^۴، دو جامعه‌شناس آمریکایی، در سال ۱۹۷۹ نظریه سبک زندگی روزمره بزه‌دیدگان را با الهام از دیدگاه‌های مطروحه در نظریه انتخاب خردگرا که با

1. EU Cybersecurity Strategy in 2013
2. European Commission Report, EU cybersecurity, 2017
3. Tatiana Tropina
4. Cyber-policing: the role of the police in fighting cybercrime

نام عمل خردگرا نیز مشهور است و چارچوبی برای فهم و اغلب تقید و مدل‌سازی رفتارهای اجتماعی و اقتصادی به شمار می‌آید، مطرح کردند (پورقهرمانی، ۱۳۹۵: ۳۱۸). همچنین، بنا بر نظریه سبک‌های زندگی روزمره، نوع فعالیت‌های روزمره تأثیر مستقیمی بر فرآیند بزه‌دیدگی در فضای سایبر دارند (زررخ، ۱۳۸۹: ۱۴۳-۱۴۲).

بنا بر آنچه در بالا گفته شد، می‌توان به راحتی سه عامل مجرم تحریک‌شده، هدف مناسب و فقدان محافظان توانا را در فضای سایبر ترسیم نمود و از این طریق، تطابق نظریه سبک زندگی روزمره را با بزه‌دیدگی سایبری تبیین کرد. به دیگر سخن، در فضای سایبر به علت وجود فرصت‌های ارزشمند اعم از مالی و غیرمالی و نیز نبود موانع جهان‌مادی و فیزیکی و همچنین، ویژگی پنهان شدن و اختیار نمودن هویت‌های گوناگون، تحریک‌پذیری در ارتکاب جرم، برای بسیاری از بزهکاران بالقوه و بالفعل فراهم است و ایشان را به ارتکاب جرم سوق می‌دهد (مالمیر و زررخ، ۱۳۸۹: ۷۴).

ب. نظریه تعاملی (میان‌کنشی) تورنبری

نظریه تعاملی یا میان‌کنشی تورنبری ترکیبی است از نظریه‌های کنترل و یادگیری اجتماعی که تلاش می‌کند توانایی جمعی آن‌ها را برای تبیین رفتار بزهکارانه فزونی بخشد. از منظر تورنبری، این نظریه‌ها به خاطر اتکای‌شان بر ساختارهای علی یکسویه، ناقص‌اند. وی تلاش می‌کند مدلی را توسعه دهد که در آن، مفاهیمی از این نظریه‌ها یکدیگر را در طول زمان به طور متقابل تحت تأثیر قرار دهند و رفتار واقعی بزهکارانه نیز به طور متقابل آن مفاهیم نظری را تحت تأثیر قرار دهد. همچنین، تورنبری بر این باور است که علت‌های سهیم در بروز رفتار مجرمانه در طول روند زندگی یک فرد تغییر خواهد نمود (ولد، برنارد و اسنیپس، ۱۳۹۴: ۳۷۸). یکی از شاخص‌ترین نظریه‌های تلفیقی در زمینه ارائه راهکارهای کودک‌مدار، نظریه تعاملی تورنبری است. این نظریه که مبتنی بر تلفیق نظریه‌های کنترل و یادگیری اجتماعی است، معتقد بر وجود نوعی تعامل میان عوامل گوناگون در روند رشد افراد در جامعه است که توجه فعالان این حوزه را به لزوم تبیین الگوهای چندگانه بزهکاری در متن روند زندگی جلب نموده است (محسنی، ۱۳۹۳: ۱۵۸).

پ. نظریه وابستگی مخاطبان

بال روکیچ^۱ و دی فلور^۲، این نظریه را در سال ۱۹۷۶ وضع کردند. این نظریه حاکی از آن است که افراد وابستگی‌های متفاوتی به رسانه‌ها دارند و این وابستگی‌ها از شخصی به شخص دیگر، از گروهی به گروه دیگر و از فرهنگی به فرهنگ دیگر متفاوت است. عواملی که باعث افزایش یا کاهش میزان وابستگی مخاطبان به رسانه‌ها می‌شود: ۱. هرگاه در جامعه میزان تغییر، تضاد و بی‌نظمی افزایش یابد، مردم برای رفع ابهام و کسب اطمینان، به اطلاعات رسانه‌ها وابستگی بیشتری پیدا می‌کنند؛ ۲. هرچقدر تعداد و محوریت کارکردهای اطلاعات رسانه‌ای بیشتر و گسترده‌تر باشد، میزان وابستگی مخاطبان افزایش می‌یابد؛ ۳. هرچقدر دامنه و میزان نیاز مخاطبان به اطلاعات رسانه‌ای بیشتر باشد، میزان وابستگی‌شان به رسانه‌ها بیشتر است (حیدری، هاشمیان فر و حقیقتیان، ۱۳۹۹: ۱۰۷-۱۰۸).

ت. نظریه یادگیری اجتماعی

بر حسب نظریه یادگیری اجتماعی، الگوهای رفتاری از طریق مشاهده رفتار دیگران، شکل می‌گیرد. به اعتقاد او، رسانه‌ها مؤثرترین راه برای آموزش شیوه‌های جدید رفتاری هستند و به ویژه بر کودکان و نوجوانان تأثیر عمیق بر جای می‌نهند. با توجه به این نظریه، شبکه‌های اجتماعی مجازی مجموعه‌ای از عوامل به ویژه قدرتمندی برای یادگیری اجتماعی هستند و تردیدی نیست که این نوع شبکه‌ها نقش عمده‌ای در اجتماعی‌سازی نوجوانان و جوانان ایفا می‌کنند (رحیمی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۳۹). همچنین، شبکه‌های اجتماعی سایبری، به عنوان جوامع آنلاین، حاصل تعامل بین گروه‌های هم‌فکر و دوستان هستند و از ویژگی «باز بودن» و «عدم تمرکز» برخوردارند؛ بدین معنا که آسیب دیدن یک عنصر یا گره در شبکه، آن را متلاشی نمی‌کند. شبکه‌های اجتماعی سایبری به طور مداوم به بازسازی و ترمیم خود می‌پردازند (خانیکی و بابائی، ۱۳۹۰: ۸۱-۸۲).

1. Lawrence Cohen.

2. Marcus Felson.

۲. برخی از آسیب‌ها و تهدیدات فضای سایبر

دسترسی سهل به فضای سایبری، نبود حد و مرز، عدم رصد و نظارت کودکان و... باعث شده است که کودکان در ورطه اعتیاد سایبری، بلوغ جنسی زودرس، بحران شخصیت و هویت، خودارضایی و انحرافات و سوءاستفاده‌های جنسی و... غوطه‌ور شوند. از همین رو، با گسترش فناوری‌های اطلاعات و فضای سایبری محال است که کشوری بتواند درون مرزهایش مخفی شود و خود را بی‌نیاز از جهان و جهانیان بداند. علی‌رغم محاسن زیادی که این فضا دارد، آسیب‌ها و تهدیدات زیادی نیز به همراه دارد. این فضا و دسترسی به محتویات آن جزء حق افراد شمرده شده است (انصاری، ۱۳۸۷: ۸۷) و لذا نمی‌توان مانع دسترسی افراد به ویژه کودکان و نوجوانان شد، و چنین واکنشی علاوه بر ضمانت اجراهای ملی و بین‌المللی، از منظر جرم‌شناسی قضیه را بغرنج‌تر می‌کند. با این اوصاف، تهدیدهای فضای سایبر علاوه بر مزایا و فرصت‌هایی که برای کاربران ایجاد می‌کند، تهدیدها و آسیب‌هایی نیز برای فرد و اجتماع به همراه دارد که در این قسمت، نگارندگان به تبیین برخی آسیب‌ها و تهدیداتی که فضای سایبر برای گروه سنی کودکان دارد، می‌پردازند.

۲-۱. اعتیاد سایبری^۱

همان‌طور که در شریعت مقدس اسلام^۲ نیز به عدم زیاده‌روی در هر کاری سفارش شده است، استفاده بیش از حد کودکان از فضای سایبری هم می‌تواند عاملی زیان‌بخش باشد. از این رو، همان‌طور که اینترنت ابزاری بی‌ضرر است، اما استفاده بیش از حد و نادرست، خطر اعتیاد به آن را به دنبال دارد (میرزائیان، با عزت و خاکپور، ۱۳۹۰: ۱۴۱). اعتیاد سایبری، استفاده بیش از حد از فضای سایبر یا شبکه‌های اجتماعی مجازی است که از حالت طبیعی خود خارج شود. هم‌زمان با دسترسی روزافزون و گسترده افراد به اینترنت، شاهد نوع جدیدی از اعتیاد یعنی، اعتیاد اینترنتی هستیم که موضوع رو به رشد عصر اطلاعات است. همانند تمامی انواع دیگر اعتیادها، اعتیاد به اینترنت نیز با علایمی همراه است، همچون:

1. Ball-Rokeach.
2. De Flore.

اضطراب، افسردگی، کج خلقی، بی‌قراری، تفکرهای وسواسی، کناره‌گیری، اختلال عاطفی و ازهم‌گسیختگی روابط اجتماعی. از طرفی، در عین حال که روابط افراد (به ویژه کودکان و نوجوانان) در جهان مجازی افزایش می‌یابد، در مقابل، از دامنه روابط آنان در جهان واقعی کاسته می‌شود و احتمال افت عملکرد آموزشی آنان نیز می‌رود (باقرنژاد و عبادی، ۱۳۹۲: ۸). دکتر کیمبرلی اس. یانگ^۱ یکی از متخصصان و محققان مسائل اینترنت، معتقد است: اگرچه زمان تنها عامل تعیین‌کننده در تعریف اعتیاد به اینترنت نیست، ولی عموماً معتادان بین ۴۰ تا ۸۰ درصد از وقت خود را با جلساتی که ممکن است هر کدام حتی تا ۲۰ ساعت طول بکشد، صرف می‌کنند و این کار باعث می‌شود تا اختلالاتی در میزان و زمان خواب کاربر به وجود آید. در موارد شدید، حتی قرص‌های کافئین برای تسهیل زمان طولانی تری در اینترنت بودن مصرف می‌شود. این اختلال، خستگی بیش از اندازه‌ای در بدن ایجاد می‌کند که کارکرد درسی و شغلی را تحت تأثیر قرار می‌دهد و ممکن است نظام ایمنی بدن را ضعیف کند و فرد، آسیب‌پذیری بیشتری به بیماری‌ها پیدا کند. افزون بر این، به علت عدم ورزش و حرکات مناسب، مشکلات عصب‌های میچ و درد پشت، چشم درد و مانند آن به وجود می‌آید (علوی، ۱۳۹۸: ۷۶). همچنین، اعتیاد به اینترنت می‌تواند سلامت روانی افراد را تهدید نماید. ضروری است در زمینه استفاده مناسب از اینترنت، فواید و مضرات دنیای مجازی اینترنت، فرهنگ‌سازی و آموزش صحیح در سطح خانواده و جامعه انجام شود (میرزائیان، باعزت و خاکپور، ۱۳۹۰: ۱۴۱). با این اوصاف نتیجه استفاده افراطی از فضای سایبر به ویژه برای گروه سنی کودکان، افسردگی و پرخاشگری است.

۲-۲. بلوغ جنسی زودرس

استفاده کنترل نشده کودکان از وسایل الکترونیکی ارتباطی نظیر گوشی‌های موبایل، تبلت‌ها، کامپیوتر و گشت و گذارهای کنترل نشده در فضاهای مجازی نظیر اینترنت و تماشای برنامه‌های تلویزیونی، خصوصاً شبکه‌های ماهواره‌ای که مناسب سن کودک نمی‌باشد، از علل زمینه‌ساز بلوغ زودرس می‌باشد (رضوی؛ محمدی کلان و ترابی، ۱۳۹۴: ۲). این بلوغ جنسی زودرس گرچه برای پسر بچه‌ها خوشایند است، در هر حال می‌تواند برای هر دو جنس آسیب‌ها و مشکلات فراوان خاص

1. Cyber addiction.

خود را ایجاد کند، مانند انجام رفتارهای جنسی زودهنگام، بروز هیجانات منفی ناشی از تغییرات بدنی، طرد توسط همسالان، انتظارات بیش از حد اطرافیان و والدین و... در دوره نوجوانی، افرادی که به بلوغ زودرس دچار می‌شوند، به روابط صمیمانه و عاشقانه به ویژه با جنس مخالف علاقه دارند؛ به دنبال یک رفیق و همراه و همچنین، گروه‌های جدیدی هستند که بتوان نیاز به داشتن روابط صمیمانه و نیاز به تعلق داشتن را ارضا نمایند. فضای سایبری این امکان را به آن‌ها می‌دهد تا با عضویت در گروه‌های بحث و شبکه‌های اجتماعی مجازی، با افراد جدیدی آشنا و دوست شوند و از وابستگی خود به والدین بکاهند (کرامتی معز و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۱). در نتیجه، بلوغ جنسی زودرس یکی از مهم‌ترین مخاطرات فضای سایبر برای کودکان است و تبعات جرم‌شناسی و بزه‌دیدة‌شناسی در بر دارد و در صورتی که کنترل و نظارت مربوطه صورت نگیرد، تبعات جبران‌ناپذیری خواهد شد.

۲-۳. بحران شخصیت

کودکان و نوجوانان در این محیط از آسیب‌پذیری بیشتری برخوردارند، به ویژه در دورانی که هویت ایشان شکل می‌گیرد، این خطر پررنگ‌تر می‌شود. با امکانات و گزینه‌های فراوانی که رسانه‌های عمومی، از جمله اینترنت در اختیار نوجوانان می‌گذارند، آنان دائماً با محرک‌های جدید و انواع مختلف رفتار آشنا می‌شوند. چنین فضایی هویت نامشخص و پیوسته متحولی را می‌آفریند، خصوصاً برای نسلی که در مقایسه با نسل قبل، با محرک‌های فراوانی مواجه است (علوی، ۱۳۹۸: ۷۷).

کسانی که در فضای سایبری به دنبال سوءاستفاده از کودکان و نوجوانان هستند، اشخاصی را هدف قرار می‌دهند که به نظر می‌رسد ناراضی و منزوی هستند. آنها با نقاب همدردی با کودکان، سعی در جلب اعتمادشان داشته تا در شرایط مقتضی قصد شوم خود را عملی سازند. بنابراین، نقش والدین و معلمان در پیشگیری از وضعیت انزوا در کودکان اهمیت اساسی دارد (محمد، ۲۰۰۹: ۵). از جمله نتایج بحران شخصیت نیز کمرنگ شدن علایق کاربران به وطن و میهن مادری است و نتایجی نظیر جاسوسی و خیانت به کشور را با توجه به سهولت انتقال اطلاعات در فضای سایبر به همراه دارد.

۱. افراط و زیاده‌روی، تفریط و کم‌انگاری در همه‌ی کارها زیان‌بخش و نشانه‌ی نقص است.
<https://bonyadfarhangi.aqr.ir/Portal/home/?news/114496/932727/1366878/%D-9%86%D9%87%D8%A7%D9%81D8%B1%D8%A7%D8%B7-%D9%88-%D9%86%D9%87-%D8%AA%D9%81%D8%B1%DB%8C%D8%B7>

۲-۴. خودارضایی

شناخت آسیب‌ها و پیامدهای ناشی از مشاهده پورن می‌تواند به روند پیشگیری و ترک آن کمک کند. از جمله عوارض پرونوگرافی می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

ناکامی در رابطه واقعی، کاهش حساسیت به دوپامین^۱، شرطی شدن، بی‌حسی مغز نسبت به لذت‌های طبیعی، افزایش حساسیت مدار پاداش، کاهش قدرت کنترل و بازداری مغز. این آسیب‌ها که به واسطه درگیر شدن در فضای هرزه‌نگاری مجازی به وجود می‌آید، آثار منفی بر مغز و ساختارهای مغز را به دنبال دارد و توسط متخصصان و دانشمندان علوم مغز و روانشناسی به صورت جدی مورد مطالعه قرار گرفته است (سیاح‌طاهری و دیگران، ۱۳۹۵: ۱۴۳). از همین رو، عوارض بسیار شدید و خطرناک خودارضایی عبارتند از: افسردگی، از بین رفتن زیبایی، بهم خوردن تناسب اندام و زشتی هیکل، ریزش موی سر، ایجاد مشکلات جدی روحی مثل بدبینی و تندخویی، دفع بی‌اختیار منی، ضعف در قوای جسمی و جنسی، سرطان پستانی و پروستات، کم شدن حافظه و قدرت یادگیری، ضعف اعصاب و کم شدن قدرت تحمل در برابر مسائل و... (میرعبداللہی قره‌آغاجی، ۱۳۹۶: ۳۷).

با این اوصاف می‌توان گفت کودکان با استفاده از فضای سایبری و مشاهده فیلم‌های پورن، ابزار لازم را جهت خودارضایی فراهم می‌نمایند، هرچند که از تبعات و پیامدهای مخرب این پدیده آگاه نیستند.

۲-۵. سوءاستفاده‌های جنسی

رجوع به اینترنت برای دسترسی به مطالب مستهجن^۲، صرفاً به افراد نابهنجار خلاصه نمی‌شود و حجم قابل توجهی از مراجعان را افراد طبیعی تشکیل می‌دهند. اصولاً اینترنت به جوی دامن زده که در سایه ویژگی‌های خاص خود به تدریج به شکل‌گیری ناهنجاری‌های جنسی در کاربران خود می‌انجامد و منشأ به وجود آمدن بسیاری از بزهکاری‌های فضای مجازی (به ویژه محتوایی) و مقدمه‌ای برای بزهکاری‌های جنسی می‌گردد (محمدی و الفتی، ۱۳۹۵: ۹).

1. Kimberly S. Young.
2. Muhammad

با توجه به نبود محدودیت در فضای مجازی و خرده فرهنگ جنسی آن، شکارچیان، ابزاری جدید را پیدا کرده‌اند که در آن نه تنها می‌توانند به دنبال تماس‌های بالقوه با کودکان باشند، بلکه می‌توانند با کاربران همپالکی خود، متحد شده و اتحادیه تشکیل دهند، به گونه‌ای که به آن‌ها امکان معتبر کردن و عادی‌سازی تمایلات جنسی‌شان را بدهد (کی. جیشانکار، ۱۳۹۴: ۹۷).

فعالیت‌های مجرمانه مربوط به فحش‌های کودکان و پورنوگرافی آن‌ان، که از طریق فضای سایبری مورد سوءاستفاده واقع می‌شوند، اکنون از مسائل اولویت‌دار به شمار می‌رود. اگرچه سودمندی‌های اینترنت از زیان‌های بالقوه آن بیشتر است، در عین حال نباید از شناخت مخاطرات آن غفلت کرد. در صورتی که برای مقابله با این مخاطرات، اقدامی صورت نگیرد، تهدیدهای سنگین آن بر بزهکاری کودکان و نوجوانان باقی خواهد ماند و مانع از کاربرد صحیح اینترنت در آینده خواهند شد (ملاحی، ۱۳۹۶: ۶۰). از این رو، مهم‌ترین مخاطرات فضای سایبر برای کودکان به ویژه کودکان دختر، انحرافات و سوءاستفاده‌های جنسی است که متأسفانه بسیاری از کاربران به جهت به دام انداختن جنسی دختران، در فضای مجازی پرت‌ساز می‌کنند.

۳. راهکارهای ایمن‌سازی از تهدیدات فضای سایبر در قبال کودکان

بخشی از زندگی اجتماعی، فرهنگی، علمی و اقتصادی انسان‌های امروزی، در اینترنت و به طور کلی، در دنیای سایبر در جریان است و طبیعی است که دولت‌ها به فکر تأمین امنیت و نیز حفظ حقوق و آزادی‌های مدنی مردم در این دنیا باشند (نجفی ابرنآبادی، ۱۳۹۵: ۱۰). یکی از عواملی که امروزه تأثیرگذار بر شکل‌گیری جرم است^۱، فناوری‌های ارتباطی تعاملی و

۱. هر چیز تازه، جدید و هیجان‌انگیزی، دوپامین را افزایش می‌دهد. تحریکات و ارضای جنسی، بزرگ‌ترین منبع طبیعی ایجاد دوپامین در مدار پاداش مغز هستند. پورن از آن جهت برای مغز جذاب است که در آن تازگی و هیجان به وفور یافت می‌شود. این تازگی می‌تواند در قالب فردی جدید، صحنه‌های غیرمنتظره و حرکت جنسی جدیدی باشد. در این صورت، فرد می‌تواند در مدت کوتاهی تعداد زیادی شریک جنسی جدید تجربه کند و سطح دوپامین را به بالاترین حد خود برساند. علاوه بر این، محرک‌های پورن، غیرواقعی و اغراق‌شده هستند و دوپامین بیشتری تولید می‌کند، بنابراین، چون مغز نمی‌تواند محرک واقعی را از غیرواقعی تشخیص بدهد، آن‌ها را بیشتر می‌داند و فرد در رابطه واقعی نمی‌تواند آن سطح از لذت را تجربه کند و دچار ناکامی خواهد شد (سیاح طاهری و دیگران، ۱۳۹۵: ۱۴۳).

فضای مجازی هستند. از این رو، اکنون فضای سایبر در اشاعه رفتار بزهکارانه از سایر عوامل بیشتر شده است (خسروشاهی و قدمی، ۱۳۹۸: ۴۰۷).

بنابراین، مداخله سیستم عدالت کیفری برای مقابله با مخاطرات در فضای سایبر بیش از پیش مورد نیاز است. مداخله می‌تواند به دو شیوه کیفری یا غیر کیفری باشد. اقدامات کیفری که در واقع، پاسخ و واکنش به جرم اتفاق افتاده است، از طریق جرم‌انگاری شکستن هنجارها، سوءاستفاده‌های جدید از فناوری یا تجدیدنظر در قوانین کیفری گذشته به موقع اجرا گذاشته می‌شود که سبب ارباب‌انگیزی مؤثری در باره مجرمان بالقوه یا مکرر می‌شود تا به این ترتیب از ارتکاب جرم توسط این افراد در آینده جلوگیری به عمل آید؛ اما اقدامات غیر کیفری که معمولاً قبل از وقوع جرم می‌باشند یا به دیگر سخن، کنشی هستند، غالباً از دستاوردهای علم جرم‌شناسی می‌باشند (رضوی اصل و دارابی، ۱۳۹۸: ۳۷۰). با ذکر این مقدمه در این قسمت، نگارندگان به ارائه راهکارهای ایمن‌سازی از تهدیدات فضای سایبر در قبال گروه سنی کودکان خواهند پرداخت.

۳-۱. اقدامات شورای عالی فضای مجازی

«شورای عالی فضای مجازی» در سال ۱۳۹۰ به حکم مقام معظم رهبری تشکیل شد و معظم له وظایفی را در تشکیل شورای عالی فضای مجازی به این شورا محول کرد که عبارت‌اند از:

- اشراف کامل و به روز نسبت به فضای مجازی در سطح داخلی و جهانی
- تصمیم‌گیری نسبت به نحوه مواجهه فعال و خردمندانه کشور از جهت سخت‌افزاری، نرم‌افزاری و محتوایی در چارچوب مصوبات شورای عالی فضای مجازی
- نظارت بر اجرای دقیق تصمیمات در همه سطوح (فیروزآبادی، ۱۳۹۹: ۱۱۶).

اساسنامه شورای فوق تحت عنوان «اساسنامه مرکز ملی فضای کشور» در سال ۱۳۹۱ تدوین و تصویب شد. بر اساس اساسنامه فوق در بند چهار ماده دوم، یکی از اهداف و سیاست‌های مرکز «آموزش عمومی و فرهنگ‌سازی در جهت بالا بردن سواد اینترنتی،

هشبارسازی مردم در مورد مخاطرات فضای سایبری و انگیزه دادن به مردم برای مقابله با مخاطرات آن در زندگی فردی و اجتماعی» برشمرده شده است.

۲-۳. فرهنگ‌سازی سایبری

با توجه به این که کودکان و نوجوانان از علاقه‌مندترین اقشار به فضای سایبر می‌باشند، به تبع آن، امکان بروز آثار مخرب فرهنگی و روانی در این قشر نسبت به سایر اقشار بیشتر به چشم می‌خورد. بنابراین، جهت آگاه‌سازی و پیشگیری این گروه باید مکانیزم‌هایی ارائه گردد تا آنان را برای مقابله با آثار نامطلوب این فضا آماده نماید. از آنجا که مدرسه به عنوان نهادی مهم در شکل‌گیری شخصیت کودکان و نوجوانان و جامعه‌پذیری یا جامعه‌گریزی آنان اهمیت بسزایی دارد، یکی از موثرترین ابزارهای رسیدن به این مهم، ورود مکانیزم‌های پیشگیری به محیط آموزشی و تحصیلی کودکان و نوجوانان است. از این رو، متولیان امر بایستی بر اساس درک صحیح از وظایف و اختیارات مدرسه و تاثیر این نهاد بر شکل‌گیری شخصیت دانش‌آموزان و با در نظر گرفتن تهدیداتی که فضای گسترده سایبری بر این گروه اعمال می‌شود، طرح‌ها و برنامه‌های آموزشی لازم در زمینه پیشگیری از جرایم سایبری را ارائه نمایند (جعفری و سلیمانی، ۱۳۹۷: ۱۰۲).

در خصوص فرهنگ‌سازی سایبری و استفاده صحیح از شبکه‌های اجتماعی در درجه اول باید یک نگاه کاملاً منطقی و واقع‌گرایانه به دنیای ملموس داشته باشیم و شرایط فرهنگی و اجتماعی آن را بسنجیم تا در سایه این شرایط بتوانیم فرهنگ استفاده صحیح از شبکه‌های اجتماعی را به جامعه القاء نماییم. در مرحله بعد باید از ابزارهای مفیدی همچون رسانه‌های جمعی در ترویج نحوه استفاده صحیح از فضای مجازی استفاده کرد. حوزه فرهنگ‌سازی سایبری نیاز به کار و بسترسازی بالایی دارد (رضوی فرد، رباط‌جزیبی و عمرانی، ۱۳۹۷: ۶۱-۶۲).

در رابطه با تدابیر پیشگیرانه رشدمدار نیز اصلی‌ترین نهاد تاثیرگذار را می‌توان نهاد خانواده دانست، چرا که این تدابیر زمانی کارآمد خواهد بود که از دوران کودکی به اجرا در بیایند و نهاد خانواده بعنوان اولین محیط مورد برخورد کودک، بهترین محیط برای اجرای این تدابیر محسوب می‌شود. بدیهی است والدین زمانی می‌توانند رسالت نهاد خانواده در اجرای این

تدابیر را به انجام رسانند که خود، از خطرات و انحرافات فضای سایبر که می‌تواند زمینه‌ساز شکل‌گیری انگیزه‌ی ارتکاب جرایم منافی عفت گردد، آگاه باشند. از این رو، ابتدا باید زمینه‌ی آشنایی آنها را با محیط سایبر و جنبه‌های مثبت و منفی آن فراهم ساخت و سپس، آنها را در اتخاذ و اجرای تدابیر لازم یاری نمود (کرامتی معز و چاووشی، ۱۳۹۷: ۱۲۰).

یکی از تدابیر پیشگیرانه اجتماعی جامعه‌مدار که از ظهور و بروز آثار و تبعات مخرب هرزه‌نگاری رایانه‌ای جلوگیری به عمل آید، «فرهنگ‌سازی سایبری» است (بهره‌مند و داوودی، ۱۳۹۷: ۴۳) و (صیقل و حسینی، ۱۳۸۹: ۷۰) و (کندری و همکاران، ۱۳۹۳: ۶). نهادینه کردن فرهنگ استفاده صحیح از فضای مجازی می‌تواند بسیاری از چالش‌های موجود فضای مجازی را خنثی کند و کاربران مسیر درست را گزینش کنند. از این حیث، هرزه‌نگاری در فضای مجازی را می‌توان با فرهنگ‌سازی چه در بُعد داخلی و چه در بُعد بین‌المللی خنثی کرد. در بُعد داخلی، تقویت فرهنگ قانون‌مداری، ایجاد اعتماد به ظرفیت‌های خود در افراد تشکیل‌دهنده جامعه، حمایت از ارزش‌های اجتماعی و همچنین، فرهنگ پذیرش برنامه‌های پیشگیرانه زمینه‌ی پیشگیری از هرزه‌نگاری رایانه‌ای را در داخل کشور فراهم می‌نماید، زیرا چنانچه مردم بدانند که برنامه‌های پیشگیری محور به بهبود فضای مجازی و کاهش بزهکاری سایبری منجر می‌شود، به نحو بهتری در برنامه‌های پیشگیرانه مشارکت خواهند کرد. در بُعد بین‌المللی نیز همانطور که در بخش تحولات هرزه‌نگاری بر مبنای اسناد فراملی ملاحظه کردیم، اسناد و کنوانسیون‌های معتبری تصویب شد که در مقدمه و پروتکل بسیاری از آن کنوانسیون‌ها در ابتدای امر، پیشگیری از هرزه‌نگاری رایانه‌ای به کشورها پیشنهاد شده است. به طور مثال، پروتکل اختیاری حقوق کودک در مورد فروش، روسپیگری و هرزه‌نگاری کودکان مقرراتی را در راستای جلوگیری از وقوع جرایم مذکور تبیین کرده است که ظهور در پیشگیری اجتماعی جامعه‌مدار دارد. بدین صورت که کشورهای عضو متعهد شدند اقدامات لازم را جهت شناسایی عوامل هرزه‌نگاری و روسپیگری انجام دهند و در راستای کاهش عوامل یا از بین بردن عوامل جرم‌زا، اقدامات پیشگیرانه را به کار گیرند (خسروشاهی و پورقهرمانی، ۱۳۹۰: ۷۰). فلذا، اقدام در راستای نهادینه‌سازی فرهنگ استفاده صحیح از فضای سایبر، یکی از مبنایی‌ترین راهکارهای ایمن‌سازی از تهدیدات فضای سایبر در قبال کودکان است، زیرا این راهکار به صورت مقطعی و مسکن نیست، بلکه به صورت پایدار می‌تواند ایمن‌سازی کودکان در قبال مخاطرات و تهدیدات فضای سایبر را تضمین کند.

۳-۳. اقدامات پلیس بین‌الملل

با توجه به ضرورت اقدامات پلیسی در بُعد بین‌المللی، اقدامات پلیس بین‌الملل شامل موارد ذیل می‌باشد.

۳-۳-۱. ضرورت اقدامات پلیسی در بُعد بین‌المللی

استفاده از فضای سایبری به مجرمان اجازه می‌دهد پشت صفحه رایانه مخفی شوند و از یک هویت کاذب استفاده کنند. بر این اساس، ویژگی ناشناس بودن به آنها این امکان را می‌دهد تا با دست باز تر و آسیب‌پذیری کمتر به فعالیت مجرمانه بپردازند. بنابراین، مقابله با این پدیده نیازمند ورود پلیس بطور تخصصی به فضای سایبری برای شناسایی و تعقیب کیفری مجرمان با هدف ایمن‌سازی و حمایت از کودکان می‌باشد (لیوینگ استون، ۲۰۱۰: ۸). از این رو، دولت‌ها برای محافظت از کودکان و مقابله با آسیب‌ها و مخاطراتی که می‌تواند در فضای سایبری سد راه کودکان قرار گیرد، اقدام به افزایش نظارت بر اجرای صحیح استفاده از فضای سایبری، از طریق پلیس نماید. همچنین، به افزایش آگاهی عمومی و کاهش دسترسی کودکان به حوزه‌هایی که خطر آسیب در آنها بالاست، بپردازد و نیز در راستای آموزش کودکان در مدارس با هدف حمایت از آنها برای بهبود استفاده از فضای سایبری، اقداماتی را معمول دارند. اینها مولفه‌های اساسی برای محافظت از کودکان در برابر آسیب‌های فضای سایبری هستند که اعمال آنها می‌تواند زمینه‌های محافظت از کودکان در فضای سایبری را تامین کند (پایروزی^۱، ۲۰۱۱: ۶).

با این اوصاف، می‌توان گفت نقش پلیس در پیشگیری از آسیب‌های فراروی کودکان در فضای سایبری بسیار اهمیت دارد و تلاش‌های بسیاری توسط پلیس در کشورهای مختلف برای نظارت عمومی و کنترل اجتماعی در بکارگیری فضای سایبری صورت گرفته است. پلیس انگلستان روزانه برای مقابله با تهدیدات سایبری در مورد کودکان با کمک پلیس مخفی انگلستان به شناسایی و دستگیری اشخاصی که با تحت تاثیر قراردادن روحی کودکان و جلب اعتماد آنها اقدام به سوءاستفاده از آنها می‌نمایند، می‌کند. اما پیشرفت تکنولوژی باعث می‌شود که

1. Obscenity.

کار افسران پلیس در شناسایی و تحت تعقیب قرار دادن این افراد بیشتر چالش برانگیز شود (مارتولوزا^۱، ۲۰۱۵: ۲). پلیس استرالیا نیز در این خصوص سیاست مشابهی را دنبال می‌کند. یکی از روش‌های بکارگیری پلیس استرالیا در این خصوص، شناسایی مجرمان از طریق بکارگیری هویت‌های غیرواقعی کودکان و نوجوانان و ارتباط با افرادی است که مظنون به سوءاستفاده از کودکان در فضای سایبری هستند (ارباس^۲، ۲۰۱۰: ۳). همچنین، دولت کانادا برای مبارزه علیه سوءاستفاده کودکان در فضای سایبری از سال ۲۰۰۴ اقدام به تصویب سندی تحت عنوان «استراتژی ملی دولت کانادا برای حمایت از کودکان در معرض سوءاستفاده‌های جنسی در اینترنت» نمود که با هدف افزایش آگاهی‌های عمومی، مقابله با مجرمان در فضای مجازی و تقویت توانایی اجرای قانون برای مقابله با سوءاستفاده‌های جنسی کودکان و سوءاستفاده در اینترنت از طریق مرکز پلیس کانادا انجام گرفت. برای این منظور، مرکز حمایت از کودکان کانادا برای کمک موثر در افزایش آگاهی عمومی و کمک به شناسایی قربانیان تاسیس گردید. بنابراین، این فعالیتها در چهار محور: آگاهی‌بخشی عمومی، ارزیابی، نظارت بر فضای سایبری و پیگیری مجرمان صورت می‌گیرد (گزارش بخش سایبری پلیس کانادا^۳، ۲۰۱۹: ۳).

همچنین می‌توان گفت اگرچه آگاهی‌بخشی و برقراری ارتباط نزدیک با کودکان توسط والدین و معلمان می‌تواند موجب پیشگیری شود، اما ایمن‌سازی فضای سایبری از این تهدیدات نیازمند اقدام پلیس می‌باشد (گروه ویژه اقدام فضای مجازی^۴، ۲۰۱۵: ۱۲).

البته، این امر در بُعد فراملی نیز مورد توجه بوده و بر این اساس می‌توان به اقدامات یوروپل^۵ اشاره نمود. بر این اساس، در سال ۲۰۱۹ تلاشهای مهمی در سطح اتحادیه اروپا از طریق مرکز جرائم سایبری یوروپل صورت گرفت که منجر به شناسایی قربانیان سوءاستفاده جنسی در فضای سایبری گردید که عمدتاً کودک بودند. این امر با همکاری کارشناسان فضای سایبری

۱. امروزه تحت تأثیر رسانه‌ها و فن‌آوری‌های اطلاعاتی، در عصر جدیدی از روابط انسانی به سر می‌بریم. ظهور فضای سایبر و امکاناتی که فناوری‌های اطلاعاتی به همراه آورده‌اند، امیدها، آرزوها و کابوس‌هایی را به دنبال داشته است (رحیمی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۳۷).

2. Pirozzi
3. Martellozzo
4. Urbas
5. cybertip Rep

از کشورهای مختلف اروپا و همچنین، پلیس اینترپل صورت گرفت. این کارشناسان شناسایی قربانیان، با تجزیه و تحلیل محتوای دیجیتالی، بصری و صوتی تصاویر و فیلم‌های منتشر شده در فضای سایبری، سرنخ‌های مهم و حیاتی را بازیابی و پیگیری نمودند تا هر گونه همپوشانی در پرونده‌ها را شناسایی نمایند و یافته‌های خود را برای یافتن قربانیان تلفیق کردند. بر این اساس، بیش از ۴۸ میلیون تصویر و پرونده‌های ویدیویی در پایگاه داده یورپول برای این عملیات در دسترس کارشناسان بود و مرکز جرائم سایبری اروپا یورپول پس از کشف ۹۲۵ مورد و شناسایی محل مجرمان، از کشورهای عضو درخواست نمود تا تحقیقات ملی را در زمینه پیگرد قانونی افراد و حمایت از کودکان قربانی آغاز نمایند (گزارش یورپول^۱، ۲۰۱۹: ۲). اما با توجه به گستردگی امکان برقراری ارتباط در فضای سایبری و اینکه تهدیدات اینترنتی امروزه محدود به جغرافیای خاصی نیستند، ممکن است اشخاصی که اقدام به سوءاستفاده از کودکان در فضای سایبری می‌نمایند، در همان کشوری که قربانی زندگی می‌کند، نباشند و این مسئله برای آنها ایجاد امنیت می‌کند. از این رو، نقش و همکاری پلیس بین‌الملل^۲ در این زمینه بسیار حائز اهمیت است. به عبارت دیگر، نقش و اقدامات پلیس باید در مقیاس جهانی باشد و این امر نیازمند استانداردسازی و استراتژی واحد در مبارزه جهانی به منظور مقابله با سوءاستفاده از کودکان در فضای سایبری است (ویلی آچار^۳، ۲۰۱۶: ۱۹).

لذا، با توجه به ماهیت جرائم سایبری در بُعد بین‌المللی، انجام اقدامات متقابل در بُعد بین‌المللی ضروری به نظر می‌رسد. در این خصوص، اقدامات پلیس بین‌الملل بعنوان نهادی که ضمن همکاری با کشورها، اقدامات مهمی در خصوص ایمن‌سازی فضای سایبری انجام داده است، حائز اهمیت می‌باشد. بدیهی است شناخت اقدامات می‌تواند به ارائه استانداردهایی در این خصوص منجر گردد.

۳-۲-۳. اقدامات اینترپل در ایمن‌سازی کودکان از آسیب‌ها و تهدیدات فضای سایبر

با توجه به ضرورت اقدامات ایمن‌سازی فضای مجازی برای کودکان در ابعاد بین‌المللی، می‌توان اقدامات صورت گرفته توسط اینترپل را به اقدامات محض پلیسی و اقدامات پیشگیرانه

1. Virtual Global Task force

2. Europol

3. Europol Report

اجتماعی تقسیم نمود. اما با توجه به اهداف این پژوهش، عملکرد اینترنتی پیرامون اقدامات پیشگیرانه اجتماعی مورد بررسی قرار خواهد گرفت. بر این اساس، به مطالعه این امر خواهیم پرداخت که اینترنت چگونه می‌تواند به جلوگیری از آسیب‌های کودکان ناشی از تهدیدات فضای سایبری کمک کند؟

۳-۳-۲-۱. اقدامات آموزش محور توسط اینترنت

مقابله با تهدید جرایم سایبری نیاز به یک استراتژی گسترده دارد و این امر مستلزم همکاری نزدیک بین پلیس، خانواده، سازمانهای مردم‌نهاد و مدارس می‌باشد. اگرچه اقدامات سنتی پلیس شامل شناسایی و تعقیب متهمان در ایمن‌سازی فضای سایبری نقش مهمی دارد، اما این اقدامات کافی نبوده و در کنار آن نیازمند اقدامات تخصصی غیرپلیسی نیز هستیم. این اقدامات بطور خاص برای ایمن‌سازی کودکان باید ضرورتاً با آموزش همراه باشد (ساندرز^۱، ۲۰۱۷: ۵).

برای این منظور، نخستین گام داشتن پلیس متخصص در این زمینه است. شناسایی تهدیداتی که کودکان در فضای سایبری با آن مواجه هستند، نخستین چالش اینترنتی در ایجاد یک استراتژی واحد در این زمینه است. اگرچه حملات سایبری عمدتاً با اهداف مختلفی صورت می‌گیرد، اما بی‌تردید هدف قرار گرفتن کودکان در فضای سایبری بعنوان قربانی با مقاصد خاصی همراه است.

یکی از خطرانی که کودکان را در فضای سایبری تهدید می‌کند و آنها را به طعمه تبدیل می‌کند، قرار گرفتن بیش از اندازه در فضای آنلاین است. اگرچه ممکن است این ایده در ذهن باشد که افراد مرتکب جرائم جنسی می‌گردند، فقط تصاویر و فیلم‌هایی از موضوعات صریح جنسی را جمع‌آوری و معامله می‌کنند، اما اینترنت اغلب عکس‌ها و فیلم‌هایی از کودکان را در موقعیت‌های روزمره مانند ساحل یا حمام یافته که در فضای سایبری بطور گسترده به اشتراک گذاشته شده و حتی از آنها بعنوان ابزاری برای سوءاستفاده از کودکان استفاده شده است (چوکر^۲، ۲۰۱۳: ۱۲).

1. Interpol
2. Veli Açar

بر این اساس، امروزه اقدامات امنیت‌محور شامل اقداماتی پلیسی نیست و شامل اقدامات آموزش‌محور نیز می‌باشد. افزایش آگاهی جامعه کمک می‌نماید تا اثر سوء تهدیدات کاهش یابد و جامعه اقدام به خودایمنی در برابر تهدیدات و خطرات نماید (منچ^۱، ۲۰۱۹: ۱۲).

در این خصوص، اینترنتیپل با ارائه راهکارهای پیشگیرانه، اقدام به معرفی این خطرات به خانواده‌ها، مدارس و سازمانهای مردم‌نهادی نموده که در زمینه مسائل کودکان فعالیت دارند. این اقدامات شامل راه‌اندازی کارگاه‌های آموزشی برای مربیان مدارس و مشاوران، سازمانهای مردم‌نهاد و خانواده‌هایی است که علاقه‌مند به شرکت در آنها هستند (گزارش اینترنتیپل^۲، ۲۰۱۸: ۱۰).

همچنین، با کمک مراکز دانشگاهی اقدام به برگزاری سمینارهای علمی با هدف شناسایی چالشهای ایمن‌سازی فضای مجازی و کشف راههای موثر برای مقابله با آنها نموده است که عمده این موارد با محوریت تهدیدات فضای سایبری علیه کودکان بوده است (Ibid).

این شکل از اقدامات اینترنتیپل در کنار اقدامات پلیسی که شامل تعقیب و دستگیری مجرمان می‌باشد، نشان از اهمیت اقدامات پیشگیرانه و آموزش‌محور در این زمینه دارد. در حقیقت، آموزش بصورت علمی و صحیح از پایه و از طریق مدارس و با همکاری خانواده می‌تواند ضمن استفاده از فضای سایبری، آن را برای کودکان امن نگه دارد. این شکل از اقدام نشان‌دهنده مسئولیت خانواده‌ها و مربیان مدارس و تمامی فعالان حوزه کودک نیز می‌باشد. به عبارت دیگر، در کنار مشارکت آنها، اقدامات پلیس می‌تواند منجر به ایمن‌سازی فضای سایبری برای حضور کودکان گردد.

۳-۲-۳-۲. ایجاد واحدهای تخصصی به منظور شناسایی مجرمان

شناسایی مجرمان در فضای سایبری، تفاوت فاحشی با فضای حقیقی دارد. در فضای مجازی مجرمان می‌توانند با پنهان کردن هویت خود و همچنین، آدرس آی‌پی^۳ خود، امکان شناسایی را سخت نمایند. بعلاوه، پیشرفت روزافزون تکنولوژی به آنها کمک می‌کند تا این

1. Saunders

2. Choucri

3. Mensch

شرایط را با دشواری بیشتری نیز همراه سازند. بنابراین، این شکل از شناسایی نیازمند کار تخصصی می‌باشد. بدیهی است تعقیب مجرمان مرحله بعد از شناسایی می‌باشد. اینترپل در این خصوص با ایجاد یک واحد تخصصی برای مبارزه با جرائم علیه کودکان، گام موثری در ایمن‌سازی جهانی فضای سایبری از طریق همکاری‌های پلیسی برداشته است. این اقدامات شامل شناسایی و نجات قربانیان جوان از سوءاستفاده جنسی، مسدود کردن مواردی که منجر به سوءاستفاده جنسی از کودکان می‌شود، جلوگیری از فرار مجرمان و پیگرد آنها در صورت فرار به سایر کشورها می‌شود. برای نیل به این اهداف، اینترپل اقدام به جمع‌آوری عکس‌ها و فیلم‌ها با محتوای سوءاستفاده از کودکان می‌کند و این آرشیو در اختیار متخصصان فضای سایبری قرار می‌گیرد، زیرا شناسایی قربانیان جوان به تصویر کشیده شده در مواد سوءاستفاده جنسی، اولویت اصلی اجرای قانون است؛ زیرا می‌تواند به یافتن عاملان نیز کمک کند (گزارش اینترپل^۱، ۲۰۱۹: ۳).

در واقع، شناسایی مجرمان و قربانیان ترکیبی از تجزیه و تحلیل از تصاویر فضای سایبری و روش‌های تحقیق بصورت سنتی است. بدین ترتیب که با بررسی محتوای دیجیتالی، بصری و صوتی عکس‌ها و فیلم‌ها، افسران پلیس می‌توانند سرنخ‌هایی را برای شناسایی محل یا قربانی پیدا کنند. سپس، نتایج تحقیقات در فضای مجازی برای انجام تحقیقات در فضای حقیقی استفاده می‌شود. در این زمینه، وجود پایگاه داده‌های بین‌المللی می‌تواند در شناسایی سریع مجرمان موثر باشد که این امر لزوم همکاری بین‌المللی پلیسی در این زمینه را می‌طلبد (Ibid, ۷).

در سالهای اخیر، تهدیدات سایبری در خصوص کودکان فقط شامل موارد جنسی نبوده و با ظهور تروریسم، این تهدیدات شکل تازه‌ای به خود گرفته است. پیوند میان فناوری و تروریسم و تلاش آنها برای عضوگیری از طریق فضای سایبری خصوصاً با تمرکز بر کودکان، چالش دیگری است که ایمن‌سازی فضای سایبری با آن روبروست. در این خصوص، دو نکته حائز اهمیت است: نخست اینکه موارد بسیاری از تمرکز گروه‌های تروریستی بر کودکان بعنوان افرادی که امکان متقاعد کردن آنها برای عضویت در گروه‌های تروریستی وجود دارد، توسط اینترپل گزارش شده و دوم اینکه امکان ردیابی این اشخاص بسیار مشکل است. مضافاً

1. Interpol Rep(2018)

که این افراد ممکن است از آن سوی دنیا به این ارتباطات دست زنند (لافری^۱، ۲۰۱۷: ۱۲). در گزارشات اینترپل همچنین مواردی از تلاش برای عضویت دختران کم‌سن برای ازدواج با مبارزان داعش وجود دارد که نشانگر این امر است که تهدیدات امنیتی از فضای جامعه فراتر رفته و به اتاق خصوصی کودکان وارد شده است (مالیک^۲، ۲۰۱۸: ۲۲).

بنابراین، ملاحظه می‌گردد که تهدیدات فضای سایبری علیه کودکان تنها به مجرمانی نیست که بصورت انفرادی اقدامات مجرمانه در فضای سایبری بر علیه کودکان مرتکب می‌شوند، بلکه دامنه این تهدیدات به اقدام مجرمانه سازمان‌یافته تسری پیدا کرده و تا گروه‌های تروریستی نیز گسترش یافته است. بر این اساس، وجود گروه‌های تخصصی که روزانه فضای سایبری را رصد کرده و همچنین، دانش و تخصص خود در این زمینه را به روز نگه دارند، امری مهم و ضروری می‌باشد.

آنچه در ایمن نگه داشتن فضای سایبری در این خصوص اهمیت دارد، ایجاد واحدهای تخصصی فضای سایبری در پلیس همه کشورها و برقراری ارتباط و تبادل اطلاعات در این خصوص در همکاری با اینترپل است. اینترپل می‌تواند ضمن کمک به کشورها در راه‌اندازی این واحدهای تخصصی، اطلاعات آنها را در خصوص نحوه شناسایی مجرمان، فناوری روز دنیا، روشهایی که مجرمان به اقدامات مجرمانه در فضای سایبری می‌پردازند و همچنین، معرفی مجرمان شناسایی شده و یا سازمانهایی که به این قبیل اقدامات می‌پردازند، کمک نماید (ردی^۳، ۲۰۲۰: ۱۸).

مطابق گزارشات ثبت شده، اقدامات اینترپل در زمینه شناسایی سایت‌هایی که با انگیزه‌های مختلف، کودکان را هدف قرار می‌دهند، در نقاط مختلف دنیا با کمک پلیس تخصصی و همچنین، بخش خصوصی فقط در آسیا منجر به شناسایی ۲۷۰ سایت در زمینه فعالیت علیه کودکان گردیده است. همچنین، با شناسایی برخی مجرمان در اندونزی، پیوندهایی با آنان در نیجریه یافتند که در زمینه سوءاستفاده از کودکان برای مقاصد پورن و قاچاق آنان فعالیت داشتند (گزارش اینترپل^۴، ۲۰۱۹).

1. Internet Protocol
2. Interpol Rep(2019)
3. Lafree
4. Malik

از اقدامات دیگر اینترپل، یافتن شرکای کاری در بخش خصوصی با مهارت‌های سایبری می‌باشد که ضمن آموزش ارائه به کادر اینترپل، آنها را در انجام مأموریت‌هایشان در فضای سایبری پشتیبانی می‌نماید. در این خصوص، با آنان توافق‌نامه‌ای در خصوص به اشتراک گذاری داده‌ها و ارائه ابزارها، تکنیک‌ها و نرم‌افزارهایی که بتواند به اینترپل در موفقیت برنامه‌های ایمن‌سازی فضای سایبری کمک نماید، منعقد می‌نمایند (Ibid). در تدوین و اجرای این ساز و کارها تنها اقدامات تقنینی و همچنین، پلیسی و امنیتی موثر نبوده و نیازمند اقدامات پیشگیرانه می‌باشد (جانسون^۱، ۲۰۱۶: ۷).

این اقدامات اینترپل نشان از اقداماتی با ماهیت علمی و تخصصی دارد که نیازمند به‌روز شدن مداوم می‌باشد؛ زیرا همانگونه که اینترپل از کمک بخش خصوصی در زمینه مقابله با تهدیدات فضای سایبری کمک می‌گیرد، مجرمان نیز بخش خصوصی را برای انجام اقدامات مجرمانه یا خرید فناوری به‌روز به خدمت می‌گیرند و بنابراین، لازم است تا این اقدامات اینترپل نیز متناسب و به‌روز باشد. بر این اساس، اینترپل می‌تواند شیوه‌ها و روشهای استاندارد ایمن‌سازی را به پلیس سایر کشورها ارائه داده و در این زمینه، یک مقابله جهانی البته بصورت علمی ایجاد نماید.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

بی‌نهایت‌های سایبری که رسانه‌های اجتماعی در اختیار جامعه جهانی قرار داده است، روز به روز غیرقابل‌شمارش می‌شود. هر روز این فناوری دریچه‌ای جدید با قابلیت‌های گوناگون در اختیار کاربران خود قرار می‌دهد. امروزه، سرمایه‌های اجتماعی، اقتصادی، سیاسی هر جامعه‌ای به گونه‌ای در معرض این فناوری قرار گرفته‌اند. این مهم جوامع را بر آن می‌دارد تا برای دستیابی به درک صحیح از چگونگی مواجهه با مسائل، آسیب‌ها و تهدیدهای این فناوری تلاش کنند. آنچه باید مورد توجه قرار گیرد، اتخاذ رویکرد و سیاست‌گذاری جدید در استفاده از این پدیده نوظهور است. در حال حاضر، با توجه به همه‌گیر شدن استفاده از فضای سایبر، سیاست‌های حاکم در کشور ما در کنار فرصت‌های این فضا باید معطوف به آسیب‌ها و تهدیدات آن نیز باشد.

1. Reedy

اهمیت فضای سایبر را می‌توان در سطح بین‌المللی تأسیس کنوانسیون جرائم سایبر و پروتکل الحاقی آن در بوداپست در سال ۲۰۰۱ و در قوانین داخلی می‌توان به تصویب قانون جرائم رایانه‌ای در سال ۱۳۸۸ و همچنین، تأسیس شورای عالی فضای مجازی به دستور مقام معظم رهبری در سال ۱۳۹۰ بیان نمود. با توجه به اهمیت فضای سایبر، پلیس ایران بر آن شد که به طور تخصصی برای کاهش و کنترل این فضا، اقدام به تأسیس پلیس فضای تولید و تبادل اطلاعات کند.

با این اوصاف، فضای سایبر در زندگی کودکان ما بسیار اثرگذار شده‌اند؛ به طوری که احساس می‌شود از این فضا به عنوان عضوی از خانواده‌ها یاد می‌شود. این فضای سایبری می‌تواند با برنامه‌های علمی و سودمند باعث پیشرفت کودکان شود و تأثیرات مثبت داشته باشد یا برعکس، می‌تواند تأثیرات بسیار مخرب بر کودکان بگذارد و باعث ایجاد زمینه‌های بزهکاری در کودکان شود.

اگر چه اقدامات سنتی پلیسی از قبیل تعقیب و دستگیری مجرمان می‌تواند مفید باشد، اما کافی نبوده و گسترش اقدامات علیه کودکان در فضای سایبری نشان از انجام اقداماتی متفاوت نیز دارد. بر این اساس، لزوم اقداماتی در سطح بین‌المللی ضروری به نظر می‌رسد. بر این اساس، اینترپل در کنار اقدامات سنتی پلیسی، اقدامات دیگری را در زمینه ایمن‌سازی فضای سایبری انجام داده است که شامل اقدامات آموزش محور توسط اینترپل و همچنین، ایجاد واحدهای تخصصی به منظور شناسایی مجرمان می‌باشد. در بُعد آموزش، از آنجا که مقابله با تهدید جرایم سایبری نیاز به یک استراتژی گسترده دارد و این امر مستلزم همکاری نزدیک بین پلیس، خانواده، سازمانهای مردم‌نهاد و مدارس می‌باشد، بنابراین، اقدامات اینترپل شامل راه‌اندازی کارگاه‌های آموزشی برای مربیان مدارس و مشاوران، سازمانهای مردم‌نهاد و خانواده‌ها و همچنین، برگزاری سمینارهای علمی با هدف شناسایی چالشهای ایمن‌سازی فضای مجازی با همکاری مراکز علمی می‌باشد. بعلاوه، در خصوص مقابله موثر با تهدیدات فضای سایبری که با پیشرفت فناوری هر روز جدیدتر می‌گردد، اینترپل با ایجاد یک واحد تخصصی برای مبارزه با جرائم علیه کودکان، گام موثری در ایمن‌سازی جهانی فضای سایبری از طریق همکاری‌های پلیسی برداشته است. اینترپل البته در این زمینه از خدمات بخش خصوصی نیز کمک می‌گیرد.

- بر این اساس و با توجه به موارد بیان شده، پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد:
- ۱- لزوم داشتن دانش و فناوری روز دنیا توسط پلیس فضای سایبری
 - ۲- راه‌اندازی مراکز انجام اقدامات آموزش‌محور با همکاری پلیس و مراکز علمی
 - ۳- آشنایی خانواده‌ها و مربیان مدارس بصورت علمی در زمینه آموزش خطرات فضای سایبری به کودکان
 - ۴- آموزش کافی به کودکان در خصوص بیان خطرات و تهدیداتی که با آن مواجه می‌شوند.

تشکر و قدردانی

از عزیزانی که در فرآیند ویراستاری این مقاله همکاری و راهنمایی داشتند، کمال تشکر و امتنان را دارد.

منابع

- انصاری، باقر (۱۳۸۷). *آزادی اطلاعات*، تهران: انتشارات دادگستر، چاپ اول.
- باقرنژاد، ام‌البنین و عبادی، هادی (۱۳۹۲). *اعتیاد به فضای مجازی و ارتباط آن با نگرش به رفتارهای بزهکارانه در نوجوانان*، کنگره سراسری روانشناسی کودک و نوجوان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری.
- پورقهرمانی، بابک (۱۳۹۵). *سیاست جنایی ایران در قبال جرایم رایانه‌ای (مطالعه تطبیقی - پورقهرمانی، بابک (۱۳۹۵). سیاست جنایی ایران در قبال جرایم رایانه‌ای (مطالعه تطبیقی با اسناد بین‌المللی)*، تهران: موسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی، چاپ اول.
- حسینی، سیدحسین و صفری، صادق (۱۳۹۴). *نقش جنس مونث در ارتکاب و پیشگیری از جرایم جنسی*، پژوهش حقوق کیفری، دوره ۳، شماره ۱۱.
- حیدری، سمیرا؛ هاشمیان‌فر، سیدعلی و حقیقتیان، منصور (۱۳۹۹). *ترس از جرم در رسانه‌های اجتماعی*، انتظام اجتماعی، دوره ۱۲، شماره ۱.
- خانیکی، هادی و بابائی، محمود (۱۳۹۰). *فضای سایبر و شبکه‌های اجتماعی: مفهوم و کارکردها*، مطالعات جامعه اطلاعاتی، دوره ۱، شماره ۱.
- خسروشاهی، قدرت‌الله و قدمی، نسرین (۱۳۹۸). *تبیین محیط اجتماعی به عنوان یکی از عوامل جرم‌زا و تأثیر آن بر سبک زندگی (با تأکید بر شبکه‌های اجتماعی مجازی)*، پژوهش‌های حقوقی، دوره ۱۸، شماره ۴۰.
- خسروشاهی، قدرت‌الله و پورقهرمانی، بابک (۱۳۹۰). *پیشگیری اجتماعی از وقوع جرایم کودکان در پروتکل الحاقی به کنوانسیون حقوق کودک (درباره خرید و فروش، روسپیگری و هرزه‌نگاری کودکان)*، مطالعات پیشگیری از جرم، دوره ۶، شماره ۱۸.
- جعفری، مریم و سلیمانی، فرزاد (۱۳۹۷). *نقش پلیس در تأمین امنیت و سالم‌سازی فضای سایبر با رویکرد پیشگیری اجتماعی از جرایم سایبری*، دانش انتظامی زنجان، دوره ۸، شماره ۲۹.
- رحیمی، محمد و همکاران (۱۳۹۸). *بررسی رابطه شبکه‌های اجتماعی مجازی و گرایش به ناهنجاری‌های اخلاقی*، انتظام اجتماعی، دوره ۱۱، شماره ۲.
- رحبی، ابراهیم (۱۳۹۲). *جرم‌شناسی فضای اینترنت*، پژوهش‌های دانش انتظامی، دوره ۱۵، شماره ۶۰.

- رضوی اصل، سیدمحمد و دارابی، شهرداد (۱۳۹۸). کارکردها و دستاوردهای پیشگیرانه وضعی قوانین دادرسی الکترونیکی و آیین دادرسی جرایم رایانه‌ای، پژوهش‌های حقوقی، دوره ۱۸، شماره ۴۰.
- رضوی فرد، بهزاد؛ رباط جزیبی و عمرانی، گلستا (۱۳۹۷). پیشگیری از بزه‌دیدگی جنسی در شبکه‌های اجتماعی، حقوقی دادگستری، دوره ۸۲، شماره ۱۰۴.
- رضوی، اعظم؛ محمدی کلان، بتول و ترابی، فاطمه (۱۳۹۴). بررسی علل بلوغ زودرس در دانش‌آموزان پسر شهرستان ارومیه، کنفرانس بین‌المللی رویکردهای نوین در علوم انسانی، مالزی: موسسه سرآمد همایش کارین.
- زرخ، احسان (۱۳۸۹). بزه‌دیده‌شناسی سایبری، مجلس و راهبرد، دوره ۱۷، شماره ۶۴.
- سیاح طاهری، محمدحسین و دیگران (۱۳۹۵). حقیقت مجازی (درباره فضای مجازی چه بدانیم و چه بگوییم؟)، قم: موسسه فرهنگی و اطلاع‌رسانی تبیان.
- صیقل، یزدان و حسینی، سیدمهدی (۱۳۸۹). پیشگیری کنشی از جرایم سمعی و بصری، مطالعات پیشگیری از جرم، دوره ۵، شماره ۱۶.
- علوی، سیدمحمدرضا (۱۳۹۸). پیشگیری رشدمدار از بزهکاری کودکان و نوجوانان در فضای مجازی، تهران: انتشارات مجد، چاپ اول.
- فیروزآبادی، ابوالحسن (۱۳۹۹). درآمدی بر حکمرانی فضای مجازی، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق و مرکز ملی فضای مجازی، چاپ اول.
- کرامتی معز، هادی، میرخلیلی، سید محمود، عالی‌پور، حسن و شیدائیان، مهدی (۱۳۹۸). پیوند گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی و بزه‌دیدگی نوجوانان (مطالعه موردی دانش‌آموزان بین ۱۲ تا ۱۵ سال منطقه پنج شهر تهران)، فصلنامه علمی پژوهشی تحقیقات حقوق تطبیقی ایران و بین‌الملل، دوره ۱۲، شماره ۴۵.
- کرامتی معز، هادی و چاووشی، محمدصادق (۱۳۹۷). عوامل و آثار بزه‌دیدگی اخلاقی کودکان و نوجوانان در شبکه‌های اجتماعی تلگرام و اینستاگرام، پژوهش‌های اخلاقی، سال ۹، شماره ۲.
- کی، جیشانکار (۱۳۹۴). جرم‌شناسی فضای مجازی (کشف جرایم اینترنتی و رفتار مجرمانه)، ترجمه حمیدرضا ملک محمدی، تهران: بنیاد حقوقی میزان، چاپ اول.

- کندری، امیر و سیفی، قره یَتاق و مهدی‌پور، محمد (۱۳۹۳). پیشگیری وضعی و فرهنگی از جرایم رایانه‌ای، تبریز: اولین کنفرانس ملی فضای سایبری و تحولات فرهنگی.
- الممیر، محمود و زرخ، احسان (۱۳۹۰). پیشگیری از بزه‌دیدگی سایبری، فصلنامه مطالعات پیشگیری، سال ۵، شماره ۱۷.
- محسنی، فرید (۱۳۹۳). دستاوردهای نظری و عملی جرم‌شناسی رشدمدار، دیدگاه‌های حقوق قضایی، دوره ۱۹، شماره ۶۶.
- مسعودیان، محسن (۱۳۹۷). نقش پلیس در پیشگیری از جرایم سایبری و تأمین امنیت در فضای مجازی (پلیس فتا)، انتظام اجتماعی، دوره ۴، شماره ۱.
- ملاحی، نجمه (۱۳۹۶). نقش آموزه‌های دینی اسلامی در پیشگیری از آثار مخرب فضای مجازی بر خانواده، ره‌آورد نور، دوره ۱۹، شماره ۶۰.
- محمدی، محسن و الفتی، احمد (۱۳۹۵). جرایم رایانه‌ای و مقایسه ایران با سایر کشورها، چهارمین کنفرانس بین‌المللی مهندسی برق، کامپیوتر و الکترونیک، امارات - شارجه.
- میر عبداللہی قره‌آغاجی، معصومه (۱۳۹۶). جرایم هرزه‌نگاری در فضای سایبری با مطالعه‌ی بزه‌کاران نوجوان و جوان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی.
- میرزائیان، بهرام؛ باعزت، فرشته؛ خاکپور، نعیمه (۱۳۹۰). اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان و تأثیر آن بر سلامت روان، فناوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، دوره ۲، شماره ۱.
- نجفی ابرندآبادی، علی حسین (۱۳۹۵). از جرم‌شناسی حقیقی تا جرم‌شناسی مجازی، دیباچه در جرم‌شناسی ژرژ پیکا، تهران: انتشارات میزان، ویرایش چهارم.
- ولد، جرج؛ برنارد، توماس و اسنیپس، جفری (۱۳۹۴). جرم‌شناسی نظری (گذری بر نظریه‌های جرم‌شناسی)، ترجمه علی شجاعی، تهران: انتشارات سمت، چاپ هشتم.

منابع لاتین:

- Buzzi, Marina (2011). **What are your children watching on you tube?**, Proceedings of the Second international conference on Advances in New Technolo-

gies, Interactive Interfaces and Communicability.

-Cybertip Report (2019). **Canadian Centre for Child Protection calls on technology companies to do more to reduce child sexual abuse material online**,

https://www.cybertip.ca/app/en/media_release_201907_lollipop_takedown.

-Interpol Report (2019). **Our response to crimes against children**,

<https://www.interpol.int/en/Crimes/Crimes-against-children/Our-response-to-crimes-against-children>.

-Livingstone, S. (2010). **e-Youth: (Future) Policy Implications: Reflections on Online Risk, Harm and Vulnerability**, Conference Item: Keynote Address. LSE Research online: June 2010 (accessed 28th May 2015).

-Martellozzo, Elena (2015). **Policing Online Child Sexual Abuse: The British Experience**, Middlesex University, UK.

-Muhammad, Ali (2009). **Protecting Children in Cyberspace**, WTIS Day: PTA Essay Competition.

-Pirozzi, Giacomo (2011). **Child Safety Online Global challenges and strategies**, UNICEF Innocenti Research Centre.

-Urbas, Gregore (2010). **Protecting Children From Online Predators: The Use of Covert Investigation Techniques by Law Enforcement**, Journal of Contemporary Criminal Justice.

-Veli Açar, Kemal (2016). **Sexual Extortion of Children in Cyberspace**, Publisher & Editor-in-Chief – K. Jaishankar.

-Lafree, Gary (2017). **Terrorism and the Internet**, American Society of Criminology, Volume 16, Issue 1.

-Mesch, Barbara S. (2019). **Does schooling protect sexual health? The association between three measures of education and STIs among adolescents in Malawi**, Journal Population Studies, Volume 74, Issue 2.

-Reedy, paul (2020). **Interpol review of digital evidence 2016 – 2019**, Journal of Science Direct. https://www.interpol.int/content/download/14458/file/Interpol_Review_Papers_2019.pdf.

- Tropina, Tayiana (2017). **Cyber-policing: the role of the police in fighting cybercrime**, Special Issue 2 Eur. Police Sci. & Res. Bull.
- Saunders, James (2017). **Tackling cybercrime – the UK response**, Journal of Cyber Policy, Volume 2, 2017 - Issue 1.
- Malik, Nikita (2018). **The Fight Against Terrorism Online: Here's The Verdict**, [HTTPS://MONEY.CNN.COM/2015/11/24/TECHNOLOGY/TARGETING-TERROR-INTELLIGENCE-ISIS/INDEX](https://money.cnn.com/2015/11/24/technology/targeting-terror-intelligence-isis/index).
- Johansson, Morgan (2016). **A national cyber security strategy**, The Government hereby submits this Communication to the Riksdag.
- Interpol, Report (2018). **Cybercrime threat response: Staying safe on the Internet**.
- Interpol, Report (2019). **Led cybercrime operation across ASEAN unites public and private sectors**.
- Choucri, Nazli (2013). **Institutions for Cyber Security: International Responses and Global Imperatives**, Journal Information Technology for Development, Volume 20, 2014 - Issue 2.
- Virtual Global Taskforce (2015). **Child Sexual Exploitation Environmental Scan**, Retrieved from https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/vgt_cse_public_version_final.pdf.
- Europol Report (2019). **International collaboration via Europol leads to tentative identification of victims of child abuse**, <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/international-collaboration-europol-leads-to-identification-of-4-victims-of-child-abuse>.
- European Commission Report (2017). **EU cybersecurity**.